

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

B.Sh.Shermuhhammadov, G.Mirzaaxmedova Bo'lajak tarix o'qituvchilarida analitik tafakkurni rivojlantirish texnologiyasi xorij olimlarining tadqiqotlarida.....	17
B.Q.Qurbonova Ta'limning zamonaviy globallashuv va axborotlashuv sharoitida rivojlanishga doir qarashlar....	22
S.M.Zokirova, M.R.Maxkamov O'zbekistondagi ta'limni tojik tilida olib boradigan maktablarda boshlang'ich sinf o'quvchilariga davlat tilini o'qitish jarayonida monolog va dialogning o'rni	27
G.I.Yuldasheva, O.M.Mirzaxamdova Sotsiologik tadqiqotlarda dasturiy ta'minot va Ibm Spss dasturidan foydalanish omillari.....	33
Sh.A.Ro'zaliyev Informatika turkum fanlarini o'qitishda geymifikatsiyadan foydalanish bosqichlarini axborotlarni qayta ishlash va uzatish asosida tashkil etishning metodik jihatlari	40
A.R.Abdullayeva Nikoh yoshi - oila barqarorligini ta'minlashning ijtimoiy psixologik omili	43
N.U.Alijonov Ta'lim sohasidagi rahbarlarning psixologik salomatligini tadqiq etish.....	49
M.Y.Atadjanov Mahalla – milliy identiklilikka tahdidlardan himoya omili.....	54
N.N.Ahmadjonov Ijtimoiy psixologiyada shaxsiy qadriyatlarini aniqlash tizimi.....	60
M.A.Djalalova Maktabgacha yosh davri bolalarining psixologik salomatligining empirik tahlili	65
N.A.Ergasheva Psixologik salomatlik hamda uning mezonlari.....	69
Sh.K.Mamajonova O'smirlarda addiktiv xulq shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillarini empirik o'rganish	73
D.M.Mo'minov Ommaviy axborot vositalaridagi manipulyativ omillarni inson ongiga tasirini o'rganish	81
D.M.Nuralieva O'zbek oilalarida oila qurish motivlarini o'rganishda empirik tadqiq etilganligining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	87
R.S.Nuriddinov Bo'lajak pedagoglar psixologik salomatligiga ta'sir etuvchi omillar.....	92
M.J.Rajabov Oilaviy munosabatlarda transakt rollar va ularning tahlili	96
F.S.Soliyev Zamonaviy ta'lim muhitida psixologik xavfsizlik va ijtimoiy-madaniy xavfsizligi indeksini oshirishning psixologik mexanizmlari	100
Sh.A.Usmonov Oilada bolaning o'zini anglashida ota-ona shaxsining roli	106
M.B.Yuldasheva Yolg'izlik hissining ifodalanish xususiyatlari	111
G.S.Yunusova O'quvchilarni kasb–hunarga yo'nalganligini psixologik tahlili	116
M.S.Zakirova Bolada shaxs fazilatlarini shakllanishida "Men" konsepsiyasining o'rni.....	121
H.A.G'anieva Maktab o'quvchilarining kasb tanlashga bo'lgan motivlarini ijtimoiy-psixologik xususiyatlari....	128
Л.Ю.Абдукадилова, Д.В.Мионов Интернет-зависимость школьников, как фактор снижения показателей в исследованиях PISA	134

UO'K: 159.922

OILAVIY MUNOSABATLARDA TRANSAKT ROLLAR VA ULARNING TAHLILI**ТРАНЗАКТОВЫЕ РОЛИ В СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЯХ И ИХ АНАЛИЗ****TRANSACT ROLES IN FAMILY RELATIONS AND THEIR ANALYSIS****Rajabov Murodil Jumaboyevich**

Farg'ona davlat universiteti, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi

Annotatsiya

Har bir oilaning boshqa oilalarga o'xshamasligi va o'ziga hos individual xususiyatiga ega ekanligi. Bunda oila a'zolarining ma'lumoti, ma'naviy talablari, iqtisodiy shart-sharoitlari turlicha bo'lishi mumkinligi, buni sotsiologlar, psixologlar orasida qizg'in munozaralarga sabab bo'layotganligi, erkak va ayol o'rtasida oilaviy munosabatlar, farzand va ota-onalar o'rtasidagi tushunmovchiliklar ba'zi oila a'zolarining ayrilib yashashlariga sabab bo'layotganligi, ba'zi oilalarda xokimiyatga intilish, boshqarish istagi paydo bo'lishi, bunda o'zaro munosabat va muloqotdagi hamkorga munosabat transaksion harakatlar, psixologik manipulyatsiyaning asosiy ko'rinishlari ekanligi, ushbu psixologik hodisani o'rganish maqsadida E. Bern tomonidan 1955 yil AQSHda yaratilgan transakt kontseptsiyasi, ya'ni shaxslararo munosabatlarda odamlarni xarakter xususiyatlaridan kelib chiqqan holda ularni ota-ona (shartli ravishda O-o), katta odam (shartli ravishda K), yosh bola (shartli ravishda B) kabi rollarni o'ynashini aniqlandi. Bunda respondentlarning ko'p qismi "Katta" transaksion rolini, o'rta darajasi "Ota-ona" rolini, quyi darajasi "Bola" rolini bajarishlari aniqlandi. to'g'ri keldi. "KATTA" rolini ayollaraga nisbatan erkak respondentlar ko'p qo'llashlari, "Ota - ona" rolini erkak jinsiga mansub respondentlar ayol jinsiga mansub respondentlardan ko'p qo'llashlari aniqlandi. E'tiborga molik tomoni tadqiqotimizda erkak respondentlarda oilada manipulyatsiya qilishga, dominant bo'lishga intilish yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin.

Аннотация

Дело в том, что каждая семья отличается от других семей и имеет свои индивидуальные особенности. При этом образование, моральные требования и экономическое положение членов семьи могут быть разными, что является причиной горячих дискуссий среди социологов и психологов, семейных отношений между мужчинами и женщинами, детьми и отцами - фактом непонимания между матерями. вызывают раздельное проживание некоторых членов семьи, в некоторых семьях возникает стремление к власти и контролю, в которых взаимодействие и отношение к партнеру по общению являются транзакционными действиями, основной частью психологической манипуляции с целью изучения этого психологического явления, трансакта (лат. транзакционно-договорная концепция, т. е. в межличностных отношениях люди называются родителями (условно Р), старше. Установлено, что человек (условно В) играет такие роли, как маленький ребенок (условно Д), в которых большинство респондентов. играть роль «Большого», средний уровень — роль «Родителя», а нижний уровень — роль «Ребенка», было подтверждено, что они это сделают. Это было правильно. Установлено, что респонденты-мужчины чаще используют роль «СТАРШЕ», чем женщины, а роль «Отец-мать» чаще используют респонденты-мужчины, чем респонденты-женщины. Примечательно, что в нашем исследовании мы можем наблюдать, что респонденты-мужчины склонны к манипулированию и доминированию в семье.

Abstract

The fact is that each family is different from other families and has its own individual characteristics. At the same time, the education, moral requirements and economic status of family members may be different, which is the reason for heated discussions among sociologists and psychologists, family relationships between men and women, children and fathers - a fact of misunderstanding between mothers. cause separation of some family members, in some families there is a desire for power and control, in which interaction and attitude towards a communication partner are transactional actions, the main part of psychological manipulation in order to study this psychological phenomenon, transaction (lat. transactional-contractual concept, that is, in interpersonal relationships people are called parents (conditionally P), older. It has been established that a person (conditionally B) plays roles such as a small child (conditionally D), in which the majority of respondents play the role of "Big", average level. - the role of "Parent", and the lower level - the role of "Child", it was confirmed that they would do this. It was found that male respondents use the role "OLDER" more often than women, and the role "Father-Mother". are used more often by male respondents than by female respondents. It is noteworthy that in our study we can observe that male respondents tend to manipulate and dominate in the family.

Kalit so'zlar: milliy qiyofas, xarakter, oilalarning individual xususiyati, farzand, ota-onalar, manipulyatorlar, er-hotin munosabatlari, er – xukmron, xotin – yumshoq va ezilgan, transaksion harakatlar, psixologik manipulyatsiya, ota-ona (shartli ravishda O-o), katta odam (shartli ravishda K), yosh bola (shartli ravishda B), transaksion harakatlar

Ключевые слова: национальный имидж, характер, индивидуальные особенности семьи, ребенок, родители, манипуляторы, отношения муж-жена, муж-доминант, жена-мягкая и угнетенная, транзакционные действия, психологическая манипуляция, родители (условно Р), взрослый человек (условно. В), маленький ребенок (условно Д), транзакционные действия.

Key words: national image, character, individual characteristics of the family, child, parents, manipulators, husband-wife relationships, dominant husband, soft and oppressed wife, transactional actions, psychological manipulation, parents (conditionally Р), adult (conditionally. C), small child (conditionally D), transactional actions.

KIRISH

Sharqda qadim-qadimdan oila muqaddas Vatan sanaladi. Agar oilada sog'lom fikr va mustahkam rishtalar bo'lsa, jamiyatda tinchlik va hamjihatlikka erishish mumkin. Binobarin, jamiyat – yurt mustahkam bo'lsagina, davlatda osoyishtalik va barqarorlik hukm suradi. Zero, oila farovonligi – har qanday millat farovonligining asosidir.

Jamiyatdagi o'zgarishlar shaxsning milliy qiyofasi, xarakteri, o'zligini anglashning yangi qirralarini shakllantirishga, oilaning milliy uslubini taglashga, ijobiy xususiyatlarini rivojlantirishga, illatlarga barham berishga va o'ziga xos etnopsixologik xususiyatlarining yangi ko'rinishlarini yaratishga zamin hozirlashi ehtimol. Oilada uning a'zolari intizomi va madaniyatiga asos solinadi. Jamiyat qabul qilgan hamda inson hayotini yuqoriroq darajaga ko'tara oladigan hatti-harakatlar me'yorigina qulay oilaviy sharoitlarda insonning tabiatiga singib ketadi.

Har bir oila boshqa oilalarga o'xshamaydigan o'z idividual xususiyatiga egadir. Oila a'zolarining ma'lumoti, ma'naviy talablari, iqtisodiy shart-sharoitlari turlicha bo'lishi sababli oiladagi kelib chiqadigan muammolar ham turlichadir. Bugungi kunda sotsiologlar, psixologlar orasida qizg'in munozaralarga sabab bo'layotgan oiladagi salbiy munosabatlar, oilada ba'zi a'zolarining ayrilib yashashlari, janjal va nizolar, kelishmovchilik xolatlarining ko'plab uchrashi jamoatchilikni tashvishga solmoqda. Erkak va ayol o'rtasida oilaviy munosabatlar, farzand va ota-onalar o'rtasidagi tushunmovchiliklar ba'zi oila a'zolarining ayrilib yashashlariga sabab bo'lmoqdi. Hozirgi zamon oilasida erning ayolidan, ayolning eridan kutadiganlari shu qadar ko'pki, ularning ado etishning o'zi mushkulligi hammamizga ayon. Oilaning taqdirini belgilovchi, mustahkamligini ta'minlovchi, barqarorligini saqlovchi moddiy va maishiy omillar bilan bir qatorda o'zaro munosabatlarning ahamiyati ham ortib bormoqda. Hayotimizda, har yerda manipulyatorlar bo'lgani kabi oilada ham manipulyatorlar mavjud bo'lib, oilaning ba'zi a'zolari bilib, ba'zilari bilmagan holda manipulyativ usullar foydalanmoqda. Bunga oiladagi er-hotin o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni misol qilib olishimiz mumkin. SHu bilan birga ba'zi oilalarda xokimiyatga intilish, boshqarish istagi paydo bo'ladiki bunda ular turli usullarni o'ylab topadilar yoki ma'lum usullarni qo'llaydilar. Masalan; er – xukmron va yo'naltiruvchi, xotin – yumshoq va ezilgan. O'zaro munosabat va muloqotdagi hamkorga munosabat transaksion harakatlar, psixologik manipulyatsiyaning asosiy ko'rinishlaridandir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

E.Bern tomonidan 1955 yil AQSHda yaratilgan transaksiya (lot. transaction-kelishuv [5.502]) kontseptsiyasi, shaxslararo munosabatlarda odamlarni xarakter xususiyatlaridan kelib chiqqan holda ularni ota-ona (shartli ravishda O-o), katta odam (shartli ravishda K), yosh bola (shartli ravishda B)larga bo'lib chiqqan [1.69]. Bu oilaviy munosabatlarda o'z ko'rinishiga egadir.

Biz oilada manipulyatsiyani o'rganish uchun transaksion harakatlar tahlilini o'tkazish maqsadida FDU huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish mintaqaviy markazi tinglovchilarida E.Bernning "Transakt tahlil" metodini o'tkazdik. Respondentlardan olingan natijalarda shaxslararo munosabatlarda bola, katta va ota-ona kabi transaksion rollarni qay darajada mavjud ekanligi namoyon bo'ldi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Shunday qilib oilaviy munosabatlarning manipulyativ tomonini o'rganishda repondentlar eng yuqori darajasi "Katta" transaksion roliga, o'rta darajasi "Ota-ona" roliga, quyi darajasi "Bola" roliga to'g'ri keldi.

Natijalarga ko'ra respondentlar oilada "KATTA" transaksion rolini o'ynar ekanlar. Agar sinaluvchilardan olingan natijalarni jinslar jihatidan farqlanadigan bo'lsa oilaviy munosabatlarda "KATTA" rolini ayollaraga nisbatan erkak respondentlar ko'p qo'llar ekanlar. Lekin, erkak va ayol respondentlarning natijalari bir-biriga yaqin bo'lib, ko'p hollarda ular uzatilayotgan ahborotni qabul qilish va qayta ishlash jarayonida mantiqiy tahlil qilish, ratsional asoslash, analiz-sintez qilish orqali

qaror qabul qilishlari mumkinligi ko'rinib turibdi. Bu respondentlar voqea yoki real holatni tekshirish vaqtida shoshilmasliklari avvalo axborotni yig'ishi hamda yig'ilgan axborotni jamlashi va xulosa qabul qilgan holda o'z qarashlarini tarqatishlari, agar mavhumlik tug'lsa bu mavhumlikni boholashda emotsiyaga berilmasliklari bunday holatda juda chuqur o'ylab ko'rishlari mumkin. Bunday respondentlar, mehribon ota-ona holatidan farq qilib, me'yoriy va bir tomonlama vaziyatlardagi adaptatsiyaga emas, balki o'ylab ko'rish talab qilinadigan va tanlash erkinligini beradigan, shu bilan birga qabul qilingan qarorni keyingi holatini kerakli darajada anglagan holda o'z zimmasiga olishga asoslanadi.

Oilaviy munosabatlarda "KATTA" odam transaksion rolga «Bir qadam ortda» manipulyativ usulini (Sharqda «Ayol kishi erkakdan bir qadam ortda yuradi» deb atalgan maqolga asoslanib shartli ravishda shunday atadik) misol qilib olishimiz mumkin. Bu usulni odatda, barcha erkaklar qo'llaydilar. Chunki udumlarimiz, ana'nalarimiz va mintalitetimizdan kelib chiqqan holda, oilaning qo'rg'oni, himoyachisi va boshlig'i sifatida erkaklarning har bir qarori yoki so'zi qonun deb qabul qilinadi. Ba'zi erkaklar bundan o'zining manfaatlari yo'lida juda yahshi foydalanadilar. Bu usulda xotin (albatta, tarbiyadan kelib chiqqan holda) xoh charchagan, xoh kasal bo'lsin, erining buyruqlarini so'zsiz amalga oshiradi va buni to'g'ri deb qabul qiladi. Xotin bir paytning o'zida bolaga qarashi, ham ovqat qilishi, ham kir yuvishi, orada dasturxon atrofida kutib o'tirgan oila a'zolariga dasturxon bezashi, turli yumushlarini bajarishi shart. Agar bir paytning o'zida barcha ishni amalga oshirishga ulgurmasa, oila a'zolarining g'azabiga uchrashi tabiiy. Lekin erkakni oilaning boshlig'i sifatida qabul qilib, undan yordam so'rashga botina olmaydi. Chunki «*Oiladagi mayda-chuyda ishlarga erkakni aralashirma?*» degan qarash tomonlarning ongiga singib ketgan.

Oilaviy munosabatlardagi transaksion holatlarning kegingi natijasi "Ota - ona" roli bo'lib, jinslar jihatidan bo'linsa unda erkak jinsiga mansub respondentlar ayol jinsiga mansub respondentlardan ko'p ekanligi aniqlandi. Bundan tashqari ular "OTA – ONA" rolini o'ynash davomida, "Men - mehribon ota-ona" ya'ni, muloqot jarayonida sherikni erkalaydi, unga turli imkoniyatlar beradi, mehribonlik ko'rsatadi, barcha berilgan savollarga to'liq javob berishga, turli vaziyatlarda yordam qo'lini cho'zishga intiladi. Ba'zi noo'rin qilinadigan xarakatlarni oldini olishga, sheriklarini to'g'ri yo'lga solishga xarakter qiladi. Ushbu respondentlar xuddi juda yaqin insonlar kabi har qanday topshiriqni (topshiriqlar unga tegishli bo'lmasada) birga o'z zimmalariga oladilar. Va ular ko'proq «Men buni bajaraman», «Qo'rqma», «Men barcha narsada senga yordam beraman» kabi so'zlarni ko'p takrorlaydilar. Bundan tashqari mehribon ota-ona xarakter imkoniyatlarini ketma-ketligini ko'rib chiqish, tahlil qilish, qisqa vaqt ichida qaror qabul qilish, vaqtida yuqori darajada muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini beradi.

Oilaviy munosabatlardagi "Ota - ona" transaksion holatiga misol qilib "Nima uchun ular siz emas?", "Agar siz rostdan meni yaxshi ko'rganingizda", "Siz o'z avtomashinangizni mendan ortiq ko'rasiz" va shu kabilarni olishimiz mumkin. Misol uchun xotin: Kecha sizning sobiq do'stingizni uchratdim, esingizda bo'lsa o'zini zo'rg'a eplab yurardi, xozir uning shofyori va mashinasiga qaraganda katta odam bo'lib ketibdi. So'ng o'zimni o'yladim, axir sizdan umidim katta edi. Xotin bu so'zlar orqali erini yuqoriroq mavqe, katta maosh olish va hokozolar uchun faol harakatlarga undash orqali manipulyatsiya qilmoqda. Ushbu manipulyativ usulda ta'sir nishoni sifatida – erining o'z-o'zini harakatga undash extiyoji va toptalgan g'ururga ta'sir etish orqali harakatga undash mavjuddir. Bu, so'zsiz, yashirin boshqaruv, ammo u manipulyatsiyami? Bu qator shart-sharoitlarga bog'liq. Agar yuqoriroq-ko'proq narsaga erishishga erining ham ehtiyoji bo'lsa, ya'ni uning ham istagi bo'lsa, unda bunday ta'sir erining maqsadga erishishdagi yetishmayotgan sobitqadamlikni kompensatsiya qiladi. Agar mavjud voqelik erni qoniqtirayotgan bo'lsa-yu, xotini undan ko'proq narsani xohlayotgan bo'lsa-bu endi manipulyatsiyadir. Bunday manipulyatsiyani to'htatish uchun er, ishxonadagi real holati, maoshi va o'z rejaları haqida xotinga ochiq aytish kifoya.

E'tibor qaratgan bo'lsangiz tadqiqotimizda jinslar jihatidan farqlar tahliliga ko'ra erkak respondentlarda oilada manipulyatsiya qilishga, dominant bo'lishga intilish yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin. Bunday o'zini tutish oilada rollarning taqsimlanishi bilan bog'liq bo'lib, o'zbek oilalariga xoslik oilada erkak mavqeining ustunligi, an'anaviy oilalarda farzandlar uchun ota-ona, ayniqsa, ota obro'sining yuqoriligi, oiladagi munosabatlarning vertikal xarakterga ega ekanligi, ya'ni ayolning erga, farzandlarning ota-onaga, ukaning akaga, singilning opaga bo'ysunish bilan bog'liqdir.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, ijtimoiy faoliyatni kuzatish jarayonida (psixotrapevtik guruhlar shartida) odamlar vaqti-vaqti bilan o'z xulqlarida ko'zga tashlanadigan o'zgarishlarni namoyon etishadi. Umumiy xolatlarda, nutqlarida, intonatsiya va hissiyotlarida xulqning bu ko'rinishlari ko'pincha xissiy qo'zg'alishlar bilan ham kuzatiladi. Paydo bo'layotgan xulq bilan pattern ma'lum bir psixik xolatda muvofiqlashadi. Shu paytning o'zida yana bir pattern birinchisidan farqli o'laroq boshqa ruhiy xolatga to'g'ri kelishi tabiiydir. Shunday ekan Ambrouz Brisning istehzo bilan oilaviy munosabatlarni "xo'jayin, beka va ikki quldan tashkil topgan uyushma" deb atagani bejiz emas [6.66].

Shunday ekan biz quyida beradigan tavsiyalar oilaviy munosabatlarda manipulyativ usullarni tushunib yetish, qaytarish yoki bartaraf etish imkoniyatini beradi;

- transaksion tahlil nuqtai-nazaridan qaralganda oilaviy munosabatlarni optimallashtirish (lot.optativus – yahshilash [5.348]) uchun barcha "Men" holatlari shaxsda garmonik bo'lishi kerakdir;

- ba'zan hamsuhbatning hovurini pasaytirishning yaxshi yo'li – ovoz ohangini pasaytirish. Bu tinglashga majbur qiladi[3.41].

- oilaviy munosabatlardagi kelishmovchiliklarni kuzating, uning mexanizmi va undan chiqish yo'llarini tushunishga intiling hamda qiyinchilik va muvaffaqiyatsizliklardan cho'chimang;

- oilaviy munosabatlarda manipulyatsiyani mavjudligini sezib qolsangiz birinchi navbatda himoyaga e'tibor bering. Ba'zida shuning o'zi muvaffaqiyatli munosabatlar uchun kifoya bo'ladi;

- oilada biror ishni bajarish davomida turmush o'rtog'ingizdan yordam qilishni iltimos qiling. Uy ishlarini ko'pincha malaka yo'qligi uchun yomon bajarishadi. Ko'proq birga bajarilgan ishlar bir-biriga bo'lgan munosabatni ijobiy tomonga oshiradi;

- turmush o'rtog'ingizni muvoffaqiyati uchun maqtang! Shuning uchun uni yoqtirishingizni tez-tez aytib turing;

- turmush o'rtog'ingiz oilada biror yumushni chala bajarsa ham maqtang, erkalating chunki keyingi bajariladigan yumushlarni to'lig'icha bajarilishiga zamin bo'ladi.

- maqtov har qanday holatda ham xarakterga undaydi, ya'ni maqtov yashirin boshqaruv sifatida ta'sir ko'rsatadi;

- agar turmush o'rtog'ingiz ishni oxirigacha yetkazishni istamasa ("charchadim", "vaqtim yo'q" kabi bahonalarni ro'kach qila boshlasa) - majbur qilmang. Ortga suring iloji bo'lsa-keyinga qoldiring. Esda tuting nafaqat erkaklar, balki ba'zi ayollar ham uy yumushlarini yaxshi idrok qilishmaydi.

- sizga biror taklif bilan murojaat qilgan turmush o'rtog'ingiz albatta ijobiy javob kutadi. Butun tana, psixika ana shunga yo'naltirilgan bo'ladi. Rad javobini olganda qanday holatga tushadi? Uning o'rniga o'zingizni qo'yib ko'ring. Sizga biror narsada rad javobi berishsa o'zingizni qanday his etasiz? O'ylab ko'ring;

- oilada qandaydir taklif bildirishga to'g'ri kelsa, faqat bir marta taklif qilish kerak. «Ko'ndirish – zo'rlash demak» – degan qoidani unutmaymiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Берн Э. «Игры, в которые играют люди». Перевод А.А.Грузбергa. 1964; Екатеринбург: ЛИТУР, 1999. К.: PSYLIB, 2004.
2. Бодалев А.А. Психология общения. М.: Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «Модек», 1996. 120 ст.
3. Власова Н.М. Защита от манипуляторов всех мастей. г. Москва, 1998 г. 32 с.
4. Литвак М.Е. Психологическое айкидо. Ростов н/Д., 1992.-64 с.
5. Словарь иностранных слов. -13-е изд., стереотип. М., изд. «Русский язык», 1979, с изменением.
6. Шостром Э. "Анти - Карнеги", г. Минск, 1999 г. 76 с.